

Pas i nacionalizam – poređenje predstava u japanskoj i srpskoj kulturi

Danijela Vasić

Cilj ovog rada je da pokaže kako se neke životne priče mogu iskoristiti u propagandne svrhe, u cilju buđenja nacionalne svesti. Japanske rase pasa, među njima i akita, postaju glavni instrumenti nacionalizma u prvoj polovini 20. veka, kada se, kao odgovor na opštu vesternizaciju zemlje javlja nacionalistički pokret za očuvanje japanske kulturne baštine. Rasa akita je tako proglašena nacionalnim blagom koje je potrebno zaštititi. Jedan od pripadnika ove vrste – Haćiko postaje opšte poznat i van granica Japana kada je o njemu izašao članak u dnevnom listu *Asahi šinbun*. Dirljiva vest o psu koji na železničkoj stanici verno čeka svog gospodara čak i godinama nakon njegove smrti zapravo je priča o lojalnosti i o dužnosti prema pretpostavljenima (giri) u vremenu kada se zemlja pripremala za Drugi svetski rat. U želji da pokažem da sličnih priča ima i na ovim prostorima, odabrala sam dve teme. Vest o keruši Deni, koja je u ratnom vohoru 1995. godine uspeła da za 139 dana pređe 500 kilometara, od Petrinje kraj Zagreba do izbegličkog kampa u Srbiji, kako bi pronašla porodicu od koje je bila odvojena, povremeno se plasira u srpskim medijima, i to onda kada je potrebno pojačati nacionalnu svest. Druga je priča o novoj rasi koja nosi naziv srpski odbrambeni pas. Nastala je pažljivim ukrštanjem više rasa pasa i vuka, s ciljem da se očuva deo zanemarene tradicije srpskog naroda. Patriotski naboj koji prati ove dve teme u dnevnim listovima i na internet sajtovima kulminira u priči o ultradesničarskom pokretu „Levijatan“, gde je uloga zaštitnika ugroženih životinja samo paravan iza kog se krije ultradesničarska militantna formacija.

Ključne reči: Japan, Srbija, nacionalizam, Haćiko, akita, srpski odbrambeni pas.

Termin „japanski pas“, *Nihon inu* ili *Nihon-ken* (*inu* i *ken* su različita čitanja ideograma sa značenjem „pas“), odnosi se na šest rasa koje je zvanično priznalo najveće japansko Društvo za očuvanje japanskog psa (Nihon-ken hozonkai, skraćeno NIPPO, 1928). To su: akita (Akita inu), šiba (Shiba inu), kišu (Kishu), šikoku (Shikoku), kai (Kai ken) i hokaido (Hokkaido). Premda na prvi pogled izgledaju slično, svaka od ovih rasa ipak poseduje karakteristične

osobine na osnovu veličine, varijacija u boji krzna, fizičkih karakteristika, izraza lica, temperamenta itd. (up. Chiba et al. 2003: 9 i dalje). Na očuvanje specifičnosti pojedinih rasa uticala je i topografija Japana, koju velikim delom čine nepristupačna, planinska područja, što je lokalnom stanovništvu dugo otežavalo kontakte s drugima, a samim tim i smanjivalo mogućnost ukrštanja ovih pasa s drugim rasama.

Najstariji materijalni dokazi o pripitomljavanju pasa na teritoriji današnjeg Japana potiču iz Đomon perioda (od 12.000 p. n. e. do 300 p. n. e.), a na osnovu ostataka skeleta i fosila može se utvrditi da su ti psi korišćeni za lov. Jedno od novijih istraživanja, sprovedeno sekvenciranjem genoma iz ostataka „tri Đomon psa stara 6.000 godina, jednog Đomon psa starog 3.000 do 4.000 godina i četiri psa iz kasnog 8. veka, iskopanih u Japanu“, sugerise sledeće: psi iz Đomon perioda sadrže 9,5% genoma japanskog vuka; razlikuju se od drugih drevnih pasa; među najstarijim su psima u Istočnoj Aziji; „genomski sastav izveden iz loze Đomon pasa, jedan je od glavnih izvora genoma“ širokog spektra modernih pasa (Terai et al. 2023). Figurice pronađene u grobnim humkama iz narednog, Jajoi perioda (od 300 p. n. e. do 300 n. e.), „prikazuju pse s uspravnim ušima i podvijenim repovima, karakterističnim za današnje japanske rase pasa“ (Kurzawińska 2014: 70). Pretpostavlja se da su postojeći psi bili ukrštani s onima koji su pristizali s doseljenicima, što je dalo pse koji su izgledali poput današnje rase šiba, tj. psa srednje veličine, načuljenih ušiju i „lisičijeg“ lika.

Najraniji japanski zapisi o psima potiču iz 8. veka i sačuvani su u najstarijim hronikama: *Kodiki* (*Kojiki* – *Zapisi o drevnim događajima*) i *Nihonšoki* (*Nihonshoki* – *Zapisi o Japanu*). U hronici *Kodiki* pominje se beli pas pokriven „suknom, sa zvončetom oko vrata“, kog car dobija od svog podanika u znak iskupljenja, a potom ga, kao „pravu retkost“, šalje svojoj izabranici kao prosidbeni dar (*Kodiki* 2008: 277–278). *Nihonšoki* psa uglavnom prikazuje kao vernog, hrabrog pratioca junaka, a saznajemo i to da je 535. godine, po carskoj zapovesti, u svakoj pokrajini uspostavljeno pleme¹ čuvara pasa (v. Sakamoto et al. 1982).

Dalje kroz japansku istoriju, suživot pasa i ljudi doživljava uspone i padove. Treba pomenuti šoguna Cunajošija Tokugavu (Tsunayoshi Tokugawa) iz Edo perioda (1603–1868), koji je dobio nadimak „Pas-šogun“ (*Inu kubo*) zato što je uveo zakon o zaštiti životinja, posebno pasa, u kom je za povredu životinja bila predviđena čak i smrtna kazna. Zahvaljujući Cunajošiju, „mnogi psi su bili popisani, s opisima njihovog krzna, u registru pod nazivom *Kazukešo*“ (Kurzawińska 2014: 71).

Početkom Meidi perioda (1868–1912) psi su, zbog svoje snage i neustrašivosti, korišćeni u lovu, ribolovu i u sokolarenju, a bili su značajni i kao čuvari. „Često se pominje da su bili u stanju da se suprotstave čak i

¹ Takva plemena su služila dvoru obavljajući određenu proizvodnu ili uslužnu delatnost.

mrkom medvedu na Hokaidu (*Ursus arctos iesoensis*)“ (Kurzawińska 2014: 74). Međutim, ukaz o neophodnoj dozvoli za držanje psa, za šta mnogi nisu imali materijalnih sredstava, uticao je na opadanje broja pasa, da bi potom epidemija besnila s kraja Meidi perioda dodatno smanjila njihovu populaciju.

Posle relativno kratkotrajnog pokušaja da se japanski pas spase tako što je proglašen nacionalnim spomenikom prirode tridesetih godina, nastupa Drugi svetski rat, koji je doneo nedaće ljudima, ali nije poštdeo ni pse. Hrane nije bilo dovoljno, pa su japanski psi umirali od gladi i hladnoće. Ubijali su ih za hranu i njihovim krznom postavljali oficirske šinjele. Međutim, u posleratnom Japanu uloženi su izuzetni naponi da se japanske rase pasa obnove i da se osigura njihov opstanak, a danas smo svedoci njihove sve veće popularnosti širom sveta.

Japanski pas, oruđe nacionalizma

Nakon Meidi perioda, koji je na velika vrata uveo zapadnu kulturu u Japan, Taišo period (1912–1926), kao i početak Šova perioda (1926–1989), obeležilo je opadanje interesovanja za sve iz inostranstva, što je kulminiralo pravim revoltom tridesetih godina 20. veka. Istovremeno je jačao nacionalistički² pokret, koji je insistirao na očuvanju nasleđa i promovisanju autohtone kulture, neuprljane bilo kakvim stranim uticajima. Veličalo se čitavo japansko ostrvlje i njegova priroda, u šta je svakako spadao i autohtoni, japanski pas. Tako su rase japanskih pasa, koje su donedavno i stranci i gradska elita smatrali primitivnim i divljim, sada postale ponos nacije i nešto najvrednije što je Japan razlikovalo od drugih zemalja.

Treba imati u vidu da su ideje o čistokrvnosti životinja, kao i novi načini odgajanja pasa i povezivanje domaćih pasa s nacionalnom državom u Japanu u prvoj polovini prošlog veka, zapravo bili deo trenda koji se nešto ranije razvijao u Evropi, a zatim se širio s imperijalističkim i kolonijalističkim tendencijama (v. Farrar et al. 2004; Gillespie, Narayanan 2020). Istoričar

² Ovde se neću baviti razlikama u japanskim terminima kojima se označavaju „različite vrste nacionalizama“, mada je sve češće u upotrebi i pozajmljenica *našonarizumu*. Tako, na primer, termin *minzokušugi* (*minzokushugi*) počiva na konceptu *minzoku*, tj. naroda kao etičke (po nekima, rasne) grupe. *Kokuminšugi* (*kokuminshugi*) je zasnovan na principu *kokumin* (*koku* – država, *min* – narod), koji podrazumeva narod konstituisan u političku jedinicu (koja ne mora biti etnička). *Kokašugi* (*kokkashugi*) stavlja državu iznad svega, pa čak i iznad naroda. Da bi se ovi pojmovi preveli, moraju se koristiti izrazi kao što su: „etnički nacionalizam“, „građanski nacionalizam“, „politički nacionalizam“ i slično. Na sve to treba dodati i *bunka našonarizumu* ili „kulturni nacionalizam“, koji je „manje modifikacija nacionalizma, a više krovnii termin“ i predstavlja „način da se pokaže kako se etničke, građanske, pa čak i etatističke varijante nacionalizma mobilišu kroz kulturni diskurs“ (Doak 2007: 16).

Eron Skebelund (Aaron Skabelund, 2011) otkriva upadljive paralele između društveno-političke situacije u Japanu i onih u Nemačkoj i Italiji. Pripadnici urbane, obrazovane srednje klase žudeli su za autohtonom kulturnom estetikom i za ideološkim vrlinama koje su sopstveni narod stavljale nasuprot drugima. Japanci su za tim vrednostima tragali u seoskim sredinama ili u dalekoj prošlosti, sa namerom da kulturnu i duhovnu čistotu povrate naciji koja je pod stranim uticajima iskusila opštu modernizaciju, a uz to i gradsku dekadenciju.

Međutim, kada je reč o psima, strane uticaje nisu mogli izbeći budući da su održavali veze s nemačkim pokretima za zaštitu i promovisanje autohtonih rasa. Japanci su se divili novostvorenim nemačkim ovčarskim psima. Japanci su kod pasa svakako vrednovali iste osobine kao nacisti: „lojalnost, žestinu, hrabrost, poslušnost, a ponekad čak i okrutnost“ (Skabelund 2011: 91). *Doicu šepado* (*Doitsu shepado* – German Shepherd, tj. nemački ovčar)³ uzet je kao merilo poređenja s japanskim rasama, a neki japanski i nemački odgajivači su upravo nemačke i japanske rase smatrali srodnim i najboljim na svetu. Sve to govori u prilog činjenici da su japanski i nemački „entuzijasti govorili zajedničkim jezikom fašizma“, te da je veza između fašizma i pasa tokom prve polovine 20. veka bila najočiglednija upravo u Japanu i Nemačkoj (Skabelund 2011: 89). Tome je, bar u Japanu, uveliko doprinela društveno-politička situacija, koja se može i ovako obrazložiti: „vekovi japanske poslušnosti autoritarnoj vladavini, dozvolili su da militarizam, nacionalizam i antidemokratije zavladaју Japanom“, [...] dok je „Velika depresija iz 1929. omogućila toleranciju prema totalitarnoj vlasti“ (Bouyet 2002: 4).

Promena političke i kulturne klime u Japanu krajem dvadesetih i tokom tridesetih godina 20. veka donela je ubrzanu urbanizaciju i rezultirala formiranjem gradske, dobrostojeće, buržoaske srednje klase. To je klijentela koja je sebi mogla priuštiti kupovinu i gajenje pasa, i to sve češće autohtonih rasa. Tako su japanski psi, negdašnji predmet poruge, postali izuzetno popularni. Odjednom su postavljeni na pijedestal „nacionalnog i imperijalnog ponosa“ (Skabelund 2011: 93), što je dovelo do toga da su „nacionalizam i poštovanje prema autohtonim pasminama postali neodvojivi“ (Isto: 92). Šozaburo Watase (Shozaburo Watase, 1862–1929), jedan od tadašnjih zagovornika očuvanja japanskih pasa, tvrdio je da „domaće pse treba čuvati iz akademskih, kulturnih i praktičnih razloga“, te da su oni važni naučnicima zato što njihov „rodoslov datira još iz vremena bogova“, dok su ostali psi širom sveta većinom mešanih rasa (Skabelund 2011: 98).

Uprkos takvim stavovima, psi u Japanu su bili ugrožena vrsta, pa je Ministarstvo prosvete, u želji da sačuva autohtone rase, na osnovu Zakona

³ Rasu je od 1899. godine razvijao Maks fon Stefanic (Max von Stephanitz), ukrštajući više tradicionalnih nemačkih rasa.

o očuvanju pejzaža i istorijskih i prirodnih spomenika iz 1919, tridesetih godina 20. veka obavilo nacionalizaciju domaćih pasa, proglasivši sedam rasa prirodnim blagom koje zavređuje zaštitu države. Prva je rasa akita 1931. godine proglašena ugroženim nacionalnim blagom, a potom su sličan status dobile i ostale, danas poznate rase: kai, kišu, šiba, šikoku, hokaido, kao i sedma – košino (*Koshi* ili *Koshino*), koja je ubrzo nakon toga proglašena izumrlom, a uzrok toga su bila ukrštanja s drugim rasama.

Osim rase šiba, najpoznatija je akita, za koju se smatra da je na Honšu, najveće japansko ostrvo, stigla s prvim lovačkim plemenima pre dve do četiri hiljade godina. Američka novinarka Marta Šeril (Martha Sherrill) u svojoj knjizi *Dog Man: An Uncommon Life on a Faraway Mountain* donosi upečatljivu priču o jednom neobičnom Japancu po imenu Savataiši Morie (Sawataishi Morie), koji je posvetio život spasavanju ove japanske rase. Koliko je to važno govori činjenica da je Drugi svetski rat preživelo samo šesnaest akita pasa. Na početku knjige Šeril predočava sažet istorijat i opis ove rase. Akite su isprva bile lovački psi, koji su se borili s jelenima i medvedima. Kasnije su bili borci u „seoskim ringovima za pse“, a feudalni gospodari „su ih sakupljali kao žive trofeje“, da bi tokom Edo perioda postali verni pratioci ratnika, samuraja. Isprva izgled psa nije bio preterano važan, a jedini validni kvalitet bio je njegov duh. „Dobar pas je bio tih i neustrašiv, mogao je da priđe medvedu sateranom u čošak“ (Sherrill 2008: 14–15). Zbog svog gustog krzna, akite su izdržljive i otporne na ekstremne vremenske prilike, pa u tom smislu podsećaju na druge pse iz severnih hladnih krajeva koji su „korišćeni za vuču saonica ili lov na krupnu divljač“. Šeril dodaje i to da akite danas mogu izgledati „neusklađeno s modernim vremenima“, jer je ovaj „plemeniti pas, graciozan i tih, baš kao drevni pas“ (a nedavne genetske studije su pokazale da je to jedna od nekolicine najprimitivnijih rasa, blisko povezanih sa vukom), nosi instinkte koji ga mogu činiti prekim i agresivnim, naročito prema drugim psima i manjim životinjama. Još jedna upečatljiva osobenost ove vrste je njihov preterano zaštitnički stav, što se može tumačiti odanošću i emocionalnom privrženosti jer, „za razliku od nekih drugih drevnih rasa, akita stvara neobično jaku vezu sa svojim vlasnikom. Ovi psi su čuveni po svojoj lojalnosti ljudskim porodicama ili čoporima kojima pripadaju“ (Isto), zbog čega je rasa akita odabrana da predstavlja japanski narod.⁴

Naime, među osobinama koje se najviše cene u japanskoj kulturi upravo je lojalnost, kao i jedna strana koncepta *giri*, pod kojim se podrazumeva skup etičkih pravila koja treba poštovati. Reč je o posebno važnom osećaju dužnosti prema pretpostavljenima, što svakako povezuje Japance i akite. U tom smislu je i standard koji propisuje Društvo za očuvanje pasa rase akita (*Akita inu hozonkai*): „U prirodi psa rase akita je da bude intenzivno odan

⁴ O rasi akita v. npr. i u: Brearley 1985; Bouyet 2002; Chiba et al. 2003; Anonymus a itd.

svom gospodaru, što je naročito izraženo kod ove rase u poređenju s drugim. Ova osobina ima svoju paralelu u izrazitoj lojalnosti tradicionalnog japanskog naroda“ (Linderman, Funk 1994: 82–83).

Kako je Japan doživljavao uspon i postajao imperijalna sila, japanske rase pasa, u prvom redu akita, postajale su „kolonijalni psi, priznati kao legitimni i u zemlji i u inostranstvu“ (Skabelund 2011: 90). Ipak, prihvatanje akite u zapadnim zemljama omeo je Drugi svetski rat, ali su, već nekoliko decenija potom, „zavidne osobine ovog velikog i potencijalno žestokog lovačkog psa, koji je ujedno simbol lojalnosti“ (Isto: 98), kao i ogroman trud entuzijasta koji su japanske pse otrgli od izumiranja, ovu rasu su stavili rame uz rame s rasama pasa u inostranstvu.

Ključnu ulogu u tome imao je jedan posebni primerak ove rase, zahvaljujući kom je japanski domaći pas, ranije preziran kao divlji, prljav i nalik vuku, najednom postao simbol čistote, hrabrosti i lojalnosti, a samim tim i superiorniji od svih drugih, ponajpre zapadnjačkih pasa. Reč je o akiti po imenu Haćiko (Hachiko), koji je uveliko zaslužan za popularnost i očuvanje rase. Međutim, pored svih lepih osobina koje je posedovao, a koje su mediji, Ministarstvo prosvete i ljubitelji domaćih pasa veličali, Haćiko je zapravo bio „jedan od blokova kulture imperijalnog fašizma“, fašizma koji je „poštovao naciju, slavio čistotu, cenio vernost i veličao nasilje“ (Isto: 90).

Haćiko, simbol japanske lojalnosti

Haćiko (1923–1935), najomiljeniji pas u japanskoj istoriji, bio je pas profesora Tokijskog univerziteta, po imenu Hidesaburo Ueno. Ueno je psa kupio u gradu Odate u prefekturi akita jer je želeo psa čiste rase akita. Svakoga jutra tokom petnaest meseci Haćiko je pratio Uena do železničke stanice Šibuja, a popodne je čekao voz kojim će se njegov vlasnik vratiti s posla. Međutim, 1925. godine Ueno je na svom radnom mestu preminuo od posledica moždanog udara. Haćiko je ipak nastavio da ga čeka svakodnevno, sve do svoje smrti 1935. godine.

Postoje brojne fotografije ovog psa na osnovu kojih se vidi da je bio omiljen među stanovnicima Tokija. Da bi mu odali počast, još za njegovog života, 1934. godine, ispred stanice Šibuja su postavili njegovu bronzanu statu, koja je postala ratna žrtva – pretopljena je za proizvodnju oružja, a nova je postavljena 1948. Haćikov lik i njegovo krzno sačuvani su taksidermijom i izloženi u Nacionalnom muzeju nauke u parku Ueno, i to pored jednog od poslednjih japanskih vukova, koji su istrebljeni krajem 19. veka. Junak je brojnih knjiga, slikovnica, filmova, a našao se i na poštanskim markama, razglednicama i na različitim vrstama suvenira. Ova naširoko poznata priča o lojalnosti psa svom čoveku pominje se i u gotovo svim (nejapanskim)

knjigama o rasi akita. Godine 2009. snimljen je rimejk japanskog filma *Hachiko monogatari* (*Priča o Haćiku*, 1987). Bio je to englesko-američki film *Hachiko: a Dog's Story* (ili *Hachi: a Dog's Tale*), u režiji Lasea Halstroma (Lasse Hallström), s Ričardom Girom (Richard Geer) u glavnoj ulozi, kojim je ova „istinita priča o veri, odanosti i besmrtnoj ljubavi“, kako je stajalo na plakatu, predstavljena najširoj međunarodnoj publici.⁵

Eron Skebelund je jedan od novijih teoretičara koji (smelo) ukazuju na sasvim drugačiju stranu ove tople priče. Naime, tridesetih godina prošlog veka, tj. u vremenu političkih previranja, pojačanog militarizma i sve izraženijeg fašizma, priča o ovom psu je nametnuta kao deo propagande kojom se veličaju ideali carstva, oličeni upravo u figuri malog Haćika, jer je ovaj pas rase akita čistokrvni Japanac, neustrašiv i nezaustavljiv u odanosti svome gospodaru. Simbolika je nedvosmislena.

Za promovisanje ove priče o „japanskom vernom psu“ zaslužan je prvenstveno Hirokiči Saito (Hirokichi Saito, 1900–1964). Kada je postao svestan da autohtonim rasama pasa preči izumiranje (prevashodno zbog ukrštanja), Saito je 1928. osnovao Društvo za očuvanje japanskog psa (NIPPO). Uzimajući u obzir naziv ove organizacije i insistiranje na nazivu „japanski pas“ (*Nihon inu*), očigledna je namera da se domaći pas poveže s narodom, da se nacionalizuje, te da se poludivlji i necivilizovani pas afirmiše i postavi ispred stranih vrsta. Saito je uložio ogromne napore da širom japanskog ostrvlja pronade preostale čistokrvne pse i započeo kampanju za njihovu zaštitu.

Vraćajući se s jednog od takvih putovanja, Saito je obratio pažnju na psa ispred stanice Šibuja i zatim ga „predstavio na stranicama biltena Društva, 1929. godine“ (Skabelund 2011: 94. Nešto kasnije je predložio novinaru dnevnog lista *Asahi šinbun* da izvesti o malom psu koji čeka svog gospodara. Tako 4. oktobra 1932, uz veliku fotografiju psa, izlazi članak pod naslovom: „Priča o jednom simpatičnom starom psu: sedmogodišnje čekanje na povratak gospodara koji više nije na ovome svetu“ („Itoshi ya roken monogatari: ima wa yo ni naki shujin no kaeri o machikaneru nana nenkan“). Članak je pokrenuo lavinu interesovanja, koju verovatno nije očekivao ni sam Saito. On sam jedino nije bio zadovoljan time što je u članku Haćiko označen kao pas mešanac, a ne kao primerak čistokrvne rase akita.

I vreme kada je plasirana vest o lojalnom japanskom psu, koji je dobio ime „Verni Haćiko“ (*Chuken Hachiko*), ukazuje na činjenicu da je sve u vezi s ovom pričom iscenirano. Naime, posle takozvanog Mandžurijskog incidenta

⁵ Naravno, mitska priča o vernom psu Haćiku ne odgovara u potpunosti realnosti jer je poznato da su ga neki smatrali lutilicom i pokušavali da ga oteraju. Često je bio izložen maltretiranju, zadirkivali su ga, polivali vodom i šutirali, a neki su čak pokušali da ga prisvoje. Međutim, ponosni akita se uvek vraćao do stanice Šibuja i nije zabeleženo da je ikada lajao na prolaznike ili da je ujeo nekog od njih.

iz prethodne godine, zapravo lažirane eksplozije na železnici u severoistočnoj Kini, koja je poslužila kao povod za japansku invaziju na Mandžuriju i formiranje marionetske države Mandžukuo, u Japanu je zavládala neka vrsta produženog nacionalnog vanrednog stanja i „vreme ogromne anksioznosti“ (Skabelund 2011: 94). „Tako je počeo silazak zemlje u dugu, mračnu dolinu militarizma i fašizma“ (Isto 2011: 95). U takvoj atmosferi, vešto prezentovana, emotivna priča o čistokrvnom japanskom psu koji pokazuje ekstremnu lojalnost prema svom gospodaru odlično je poslužila u propagandne svrhe, kao pojačivač patriotskih osećanja i nacionalističke politike. Paralela je očigledna: kao što taj japanski pas oseća dužnost prema svom gospodaru (*giri*), svaki Japanac mora osećati dužnost prema svom caru, pa se mora odazvati i njegovom pozivu u rat jer, zahvaljujući opsežnim institucionalnim promenama, sveobuhvatnom industrijskom razvoju i vojnom jačanju, Japan u prvim decenijama 20. veka doživljava ubrzanu transformaciju od delimično okupirane zemlje u regionalnu geopolitičku silu, koja uspeva da umesto kolonizovanog postane kolonizator. Drugim rečima, od potcenjivane i omalovažavane feudalne države, za pola veka je narastao u imperijalnu silu. Za to isto vreme je i japanski pas, od prezrene i nipodaštavane životinje postao nacionalna ikona, oličena u Haćiku, psu čistokrvne autohtone rase akita, s osobinama kojima je svaki Japanac u carevini trebalo da teži.

Koliko god da je priča o Haćiku japanska, ona ipak nije jedinstvena. Na svim stranama sveta mogu se pronaći istiniti ili izmišljeni narativi o psima koji pokazuju izvanrednu privrženost i odanost ljudima za koje su vezani. Kao što je priča o japanskom vernom psu upotrebljena kao oruđe nacionalizma i imperijalnog fašizma, neke druge priče mogu biti upotrebljene u cilju ideološke i političke indoktrinacije i manipulisanja nacionalnim osećanjima.

Keruša Dena, srpska Lesi

Neke od takvih priča za junake mogu imati odane pse, koji su u stanju da pređu ogromne distance kako bi se vratili svojim dvonožnim prijateljima od kojih su bili odvojeni spletom životnih okolnosti.

Jedna od poslednjih osvanula je na evropskim internet portalima u aprilu 2024. godine (v. npr. Chrysopoulos 2024; Anonymus e). Govori o francuskom državljaninu Remiju Daržeru (Rémy Dargere), koji je biciklom putovao preko Balkana, od Francuske do Grčke, a društvo mu je, u specijalno napravljenoj prikolici, pravila jednogodišnja keruša Raika. U Kipoiu u Evrosu, nadomak grčko-turske granice, 7. aprila 2023. dva psa su napala Raiku i ona je pobegla. Daržer je učinio sve da je nađe, a pomogli su mu i volonteri i lokalne vlasti, ali bez uspeha. Međutim, pas je konačno pronađen, ali godinu

dana kasnije, i to u Srbiji, čitavih hiljadu kilometara daleko od mesta gde je nestala. Članovi organizacije za zaštitu životinja identifikovali su Raikinog staratelja na osnovu njenog čipa. O ovom srećnom kraju izvestili su i srpski dnevni listovi i internet portali, s tim što su neki od njih o Remiju Dežeru pisali kao o ženi, potpuno zanemarujući njegove fotografije i pogrešno tumačeći fotografije volonterke iz grupe koja se brinula o pronađenom psu.

Možda je keruša Raika pokušala da pronađe put kojim je stigla u Grčku kako bi se vratila u Francusku, u svoj dom, poput čuvene američke (imaginarne) junakinje, koja prelazi dalek put kako bi pronašla svoju ljudsku porodicu. Reč je o keruši dugodlakog škotskog ovčara (engl. Rough Collie) Lesi (Lassie). Ona je junakinja kratke priče Erika Najta (Eric Knight), koju je objavio *Saturday Evening Post* 1938. godine, na osnovu kog je nastao roman *Lesi se vraća kući* (*Lassie Come-Home*, 1940). Širom sveta je verovatno poznatija po filmskim adaptacijama ovog štiva, počev od *Lesi se vraća kući* (*Lassie Come Home*) iz 1943. Film je upisan u američki Nacionalni filmski registar (National Film Registry), koji objedinjuje filmska ostvarenja odabrana da se sačuvaju zbog njihovog istorijskog, kulturnog i estetskog doprinosa. Nastavci su usledili 1945. i 1946. Tri godine kasnije emituje se radio-emisija *Lassie Radio Show*, a tokom druge polovine 20. veka o ovoj čuvenoj keruši prikazivane su tri televizijske serije. Godine 1994. izašao je film *Lassie* (ili *Lassie: Best Friends are Forever*), a 2005. rimejk filma iz 1943. godine pod jednostavnim naslovom *Lesi* (*Lassie*). Keruša Lesi je jedna od tri životinje koje su dobile zvezdu na holivudskoj stazi slavnih.

Japanski pas koji prelazi ogromnu razdaljinu od 1.400 kilometara, od Hokaida na severu do Tokija, i usput doživljava razne opasnosti, junak je dvotomnog romana Tošijukija Nišimure (Toshiyuki Nishimura) *Zlatni pas* (*Ogon no inu*). Pre nego što je objavljen, roman je izlazio u nastavcima u *Nedeljniku Asahi Geino* (*Shukan Asahi Geino*) tokom 1977. i 1978. godine. Ekranizovan je u filmskoj verziji 1979, a potom i kao televizijska serija 1980 (Nippon Television, 9. epizoda).

Srbija takođe ima takvog vernog psa, i to realnog junaka. To je keruša Dena iz Petrinje u blizini Zagreba u Hrvatskoj. Tokom ratne operacije Oluja, 1995. godine, bila je odvojena od svoje porodice Radanović, koja je izbegla u Srbiju, dok je Dena ostala u Petrinji. Posle 139 dana lutanja i pređenih 500 kilometara sasvim nepoznatog puta, uspela je da pronađe svoju porodicu u izbegličkom kampu u Rumi. „Ovaj slučaj ostao je neobjašnjen i sa stručne strane, te se sve svelo na konstataciju da je to bilo i više od običnog životinjskog instinkta“ (Anonymus c). Kada je porodica Radanović 1999. godine podnela molbu za preseljenje u Kanadu, poželeli su da sa sobom povedu i svoju Denu. Službenica u kanadskoj ambasadi im je saopštila: „Mi o vašoj keruši sve znamo i sve ćemo učiniti da i ona putuje sa vama, ništa ne brinite“ (Isto).

Priča o lojalnoj srpskoj keruši, kao o upečatljivoj svetloj tački u mračnim vremenima jugoslovenskog građanskog rata, ciklično se ponavlja u srpskim medijima, poslednji put u aprilu tekuće godine, u trenutku kada se u Generalnoj skupštini UN razmatra donošenje rezolucije kojom bi se 11. juli proglasio za Međunarodni dan sećanja na genocid u Srebrenici. Često se naglašava da je reč o „najpoznatijem psu na planeti“ i ističe stradanje srpskog naroda:

Nakon 25 godina od operacije Oluja u kojoj je ubijeno hiljade ljudi, a proterano više od dvesta hiljada, još uvek isplivavaju tužne i potresne priče onih koji su prošli kroz užase rata, izbeglištva, gubitka članova porodice... U moru takvih, izdvojila se i jedna herojska, dirljiva, a njen glavni akter keruša Dena, postala je poznata širom sveta (J. A. K. 2020; Anonymus b).

U novinskim naslovima, ali i u komentarima čitalaca ponavlja se pridev „dirljiv“ (dirljivo sećanje; dirljiva priča; herojska, dirljiva [priča]; Dirljivo!). Komentarima se uglavnom izražava divljenje prema požrtvovanosti i lojalnosti keruše Dene. Neki su pak iskorišćeni kako bi se istakla (lokal-) patriotska osećanja:

Stevo Nikolić (18. septembar 2012)

to nije nikakva „kerusa“ nego banijska kuja koja je zajedno sa banijskim Cenom proslavila Baniju i Banijski trokut i moje rodno selo Zivaju! To ima samo na Baniji „Jos nisam cuo da je neki Licki medjed otisao za svojim Licanima ili neki dalmatinski „Tovar“ [magarac] otisao za svojim dalmatincima ...Vidite takvih stvari ima samo na Baniji ...Zivjela „Banija“ Uzdravlje.....!

Jole (8. jun 2013)

Ova kuja nema nikakve veze sa Živajom niti sa Baniskm trokutom ,nego ima veze sa Petrinjom i porodicom Radanovic porijeklom iz Brubnja. Gospodine Nikoliću ne hvalite se sa tudjim perijem niti blatite ostali dio naseg naroda. Svakom je svoje drago, banijcu kuja ,dalmatincu magare i ličanu medjed.

Pero Dalmatinac (8. jul 2013)

Pa pasa je bilo svagde, a ne samo na Baniji. Mi smo imali magarce, ličani medjede a vi banijce :). Sve koliko toliko na istom levelu. (Anonymus c)

Patriotski naboj ovu priču boji šovinističkim bojama i na internet sajtovima kojima se srpski narod izdvaja kao superiorniji, ali i stradalniji od ostalih. Takav je i sajt *Zlocini nad Srbima*, koji se karakteriše kao:

...nestranački i neprofitabilni sajt osnovan sa ciljem da se sačuva i širi istina o stradanju srpskog naroda na onim područjima koje je vekovima naseljavao, na području zapadnog Balkana, a sa kojih je prognan u ratovima koji su se vodili tokom 20. stoleća i progonima početkom 21. stoleća, gde se uništavala i njegova celokupna imovina, kao i pravoslavne svetinje, odnosno dokaz identiteta i svekolikog postojanja Srba na tim prostorima. (Anonymus g)

Na ovom sajtu je naznačeno da je vest o keruši Deni preuzeta iz lista *Telegraf* iz 2012. godine (v. Anonymus ć). Međutim, autor je tekst donekle izmenio. Naslov je promenjen u: „Legenda o keruši Deni (srbski Lesi)“. Ovde je karakteristično insistiranje na suglasniku „b“ umesto „p“ u pridevu „srbski“ gde bi, po važećim gramatičkim pravilima, bilo potrebno izvršiti jednačenje suglasnika po zvučnosti („srpski“). Osim toga, tekst je modifikovan unošenjem vrednosnih i emotivno nabijenih reči. Tako, na primer, u rečenici „Keruša Dena...“ (*Telegraf* 2012), deo „nakon akcije 'Oluja'“ biva izmenjen u: „nakon zločinačke akcije 'Oluja'“ (Anonymus h).

Na taj način istinita priča o životinji koja je uz ogroman napor uspela da pronade svoju (ljudsku) porodicu u ratnim sukobima u bivšoj Jugoslaviji dobija novu ulogu u podsticanju nacionalizma i uvećavanju patriotskih osećanja, naročito u određenim trenucima srpske istorije, kada se proceni da je to potrebno.

Srpski odbrambeni pas (SOP)

Prema zvaničnoj stranici srpskog Kinološkog saveza, postoje tri srpske rase pasa (v. Anonymus dž), i to: srpski gonič (originalni naziv: serbski gonič), srpski trobojni gonič i jugoslovenski ovčarski pas-šarplaninac. Međutim, odgajivačnice u Srbiji poslednjih godina odgajaju štence nove rase, koja je dobila naziv srpski odbrambeni pas (SOP). Rasa je nastala 1991. godine, kao plod desetogodišnjeg rada travara i vidara s Romanije Nenada Gavrilovića (citati do kraja poglavlja preuzeti su iz: Anonymus đ). „Tim entuzijasta“ je početkom 2009. „ujedinio napore u cilju da sačuva i unapredi ovu rasu pod vođstvom tvorca rase“. Širom Srbije i regiona prikupili su „veliki broj primeraka Sop-a“, kako bi „odabrali najbolje pse koji će predstavljati genetsku osnovu za ovu odgajivačnicu“.

Prema rečima Nenada Gavrilovića, „proučavajući kulturnu baštinu i slavnu istoriju srpskoga naroda“, odlučio je da „rekonstruiše srednjevekovnog srpskog mastifa“. Smatrao je da je upravo taj pas „nastao u dalekoj prošlosti srpskog naroda“ i da vodi poreklo od prve civilizacije „morala na svetu“ –

„Starih Soraba“. U priplodu je koristio najbolje pse rasa „koje su nekada bile na prostorima koje su naseljavali Srbi“, a to su: napuljski mastif, rotvajler, bosanski tornjak, američki stafordski terijer i balkanski sivi vuk⁶ („koji vodi poreklo od pećinskog vuka starih Soraba“).⁷

Gavrilović uz to ističe teoriju da su „Stari Sorabi“ naseljavali „Balkan, prapostojbinu srpskog naroda“ krajem „poslednjeg ledenog doba“. Taj „arhaični narod“ je verovao da „sve što je u prirodi dobro, dolazi od svetlosti sunca, a sve što je u čoveku dobro, nastaje od istine, pravde i samilosti“. Oni „direktno od pećinskog vuka odgajaju pse koji će biti sposobni da pruže zaštitu“ i odbrane stoku od lavova, tigrova i drugih opasnih zveri. Kasniji potomci Starih Soraba i Staromakedonci, vodili su te pse u vojne pohode, a među njima i „najpoznatiji staromakedonac u istoriji, Aleksandar Veliki“. I u Kosovskoj bici (1389) Srbi „puštaju strašne pse starih soraba (u narodnim pesmama opevane kao ljute lavove) na turske kamile da bi u kontraudaru srpske konjice Vojvoda Miloš Obilić stigao i do samog sultana i pogubio ga“.

Gavrilović optužuje pojedine istoričare i pisce da „svojim bolesnim morbidnim idejama grubo falsifikuju istoriju srpskog naroda“, koja je nekada bila i slavna i časna. „Zbog svega ovoga rečenog“, odlučio je da obnovi „jedan

⁶ Treba istaći i to da je, uprkos činjenici da su pas i vuk interfertilne životinjske vrste, što znači da se mogu ukrštati i dobijati potomstvo, danas ukrštanje psa i vuka uglavnom zakonom zabranjeno. Doduše, propisi se razlikuju od države do države, pa se u nekim državama hibridi vuka i psa klasifikuju kao vukovi, što iziskuje posebne dozvole i način čuvanja, dok se drugde smatraju psima, a često se to određivanje vrši na osnovu genetike. U savremenom Japanu zakoni su u tom pogledu strogi i ne dozvoljavaju posedovanje hibrida, osim u posebnim slučajevima, kada je ipak moguće dobiti posebnu dozvolu, i to tek nakon složene procedure.

Sparivanje vukova i pasa u divljini je ipak retkost jer „teritorijalna priroda vukove navodi da štite svoja staništa od pasa, kojata i drugih vukova“, a ljudi koji (uprkos zabranama) poseduju hibride vuka i psa „često otkrivaju da ponašanje njihovog ljubimca predstavlja pravi izazov“ (Anonymus f). Za to postoje višestruki razlozi. Internet sajt pod nazivom *International Wolf Center* (Isto) nabraja neke od njih: vukovi i psi, na primer, pokazuju različite brzine (seksualnog) sazrevanja, a hormonske promene direktno utiču na promene u ponašanju. Osim toga, vakcinacija protiv besnila je u slučaju hibrida komplikovana budući da nema odobrenih vakcina, ali ni opsežnih testiranja koja bi rezultirala takvom vakcinom. Ni sami veterinari ne žele da vakcinišu takve životinje jer nisu sigurni da će biti u potpunosti zaštićene (o ovoj temi više u: Prendergast 1992; Addams, Miller 2012). Hibridi zahtevaju poseban smeštaj, socijalizaciju i negu, što prevashodno proističe iz činjenice da su vukovi divlje životinje oblikovane „evolutivnim pritiscima koji im omogućavaju da pronađu hranu, zaštite se i proizvedu potomstvo“, a „genetika koju ispoljavaju u okruženjima u kojima žive omogućava im da prežive bez ljudske pomoći“ (Anonymus f). Svakako nije moguće unapred znati da li će štene u budućnosti po ponašanju biti sličnije vuku ili psu, što bi direktno uticalo na saživot u ljudskom domu

⁷ „Iako nije moguće precizno izračunati udeo svake rase u genetskom sastavu SOP-a, procenjuje se da oko 5% potiče od vučije krvi, 5% od američkog stafordskog terijera i oko 30% od tornjaka, rotvajlera i napuljskog mastifa“ (Petrović 2024).

mali deo srpske istorije“, a to je upravo stara rasa „iz virova naše prošlosti“, koju je on „podario svim ljubiteljima pasa u čitavom svetu“. Dodaje i to da je savremenim kinološkim stručnjacima, „koji u svojoj duševnoj uobrazilji misle da se sunce rađa na zapadu“, mrsko i „samo ime srpskog odbrambenog psa, a kamoli njegove divne osobine: savršena forma, krzno koje je otporno na sve vremenske prilike i neprilike našeg podneblja i njegove plemenite psihičke osobine: vernost, hrabrost, odanost“. Zato je srpski odbrambeni pas „lična, privatna rasa“ i nije mu potrebno priznanje od strane neke kinološke organizacije i njegov tvorac ne zamera „svim onima koji su svih ovih godina kritikovali [...] omalovažavali i osporavali“ njegov rad.

Briga za ugrožene životinje ili nešto drugo?

Jasno je da se u mnogim kulturama, pa i u japanskoj i srpskoj, može naći veza između psa, s jedne strane, i nacionalizma, s druge, s tim što taj nacionalizam može dobiti i ekstremnija lica, kao što su šovinizam ili fašizam, i može biti praćen rasizmom, ksenofobijom itd. Emotivne, istinite priče o psima kao što su Haćiko i Dena mogu poslužiti kao maska iza koje se krije nešto mnogo ozbiljnije.

Dobar primer za to je i srpski pokret „Levijatan“, kom je uloga zaštitnika ugroženih životinja paravan iza kog se krije ultradesničarska militantna formacija. Tome svedoči i bivši član pokreta, Boris Knežević, kog je „privukla Levijatanova nacionalistička politika i briga za dobrobit životinja, ali se razočarao kada je shvatio da je sve to samo fasada“, a da vođa pokreta, Pavle Bihali, „brine samo o svom 'ličnom interesu'“ (Erer 2022). „Levijatan“ je osnovan 2015. godine kao udruženje građana koje se bavi spasavanjem ugroženih životinja. Članovi ovog pokreta predstavljali su se kao „žestoki momci koji su se obračunavali sa svakim ko postupa loše prema nemoćnim životinjama“, a njihova agresivna retorika i insistiranje na tome da im „ne treba novac“ i da „nikada neće biti politički orijentisani“ privukli su veliki broj korisnika društvenih mreža (Bogosav 2023). Uprkos tome, pojavili su se na izborima 2020, kao i 2023, kada su listu predali kao koalicija „Ruski manjinski savez“. Nosilac liste je bio upravo Pavle Bihali, uprkos tome što se protiv njega vodi više sudskih postupaka (v. Anonymus č).

Članovi „Levijatana“ su nesumnjivo spasili veliki broj životinja, prevashodno pasa, što je i dokumentovano na društvenim mrežama (v. Anonymus d). Međutim, sporan je način na koji oni to rade, kao i ostale delatnosti ove grupe. Oni samovoljno uzimaju pravdu u svoje ruke, sude i kažnjavaju. „Počinioc nedela“ noću posećuju grupe maskiranih, korpulentnih mladića, zastrašuju ih i maltretiraju. Sve to „Levijatan“ pravda situacijom

u kojoj državni organi ne rade svoj posao i institucije ne funkcionišu, pa udruženja građana moraju da vrše posao umesto nadležnih (v. Eror 2022). Mediji su objavili vest da je Vrhovno javno tužilaštvo tražilo zabranu ovog pokreta, i to na osnovu član 55 Ustava Srbije, „jer funkcionišu kao paravojno udruženje i narušavaju ljudska prava, šire rasnu, versku i nacionalnu mržnju“ (Bogosav 2023).

Zaključak

Cilj ovog rada je da pokaže kako se neke životne priče mogu iskoristiti u propagandne svrhe, a naročito u cilju buđenja nacionalne svesti. Nakon istorije uspona i padova, koji su pratili suživot pasa i ljudi na teritoriji današnjeg Japana, psi su konačno stavljeni na pijedestal zaštićenih nacionalnih dobara. To se desilo u Taišo periodu, kada se, kao odgovor na opštu vesternizaciju zemlje, pristiglu s Meidi periodom, javlja briga za sopstvenu tradiciju, što kulminira u nacionalističkom pokretu za očuvanje japanske kulturne baštine. Tako je i autohtona rasa pasa – akita uvrštena među nacionalna blaga koja je potrebno sačuvati.

Haćiko, jedan od pripadnika ove vrste, postaje opštepoznat, kako u zemlji tako širom sveta, kada o njemu izađe članak u dnevnom listu *Asahi šimbun*. Dirljiva vest o psu koji na železničkoj stanici verno čeka svog gospodara čak godinama nakon njegove smrti zapravo je javnosti nametnuta priča o lojalnosti i o dužnosti prema pretpostavljenima (*giri*) u vremenima kada se zemlja pripremala za Drugi svetski rat.

U želji da pokažem da sličnih primera (zlo)upotrebe psa ima i na ovim prostorima, odabrala sam dve teme. Prva je vest o keruši Deni, koja je u ratnom vohoru u bivšoj Jugoslaviji 1995. godine uspela da za 139 dana pređe 500 kilometara (od Petrinje kraj Zagreba (Hrvatska) do izbegličkog kampa u Rumi (Srbija)) da bi pronašla porodicu od koje je bila odvojena. Ova vest se povremeno plasira u srpskim medijima, naročito onda kada je potrebno pojačati nacionalnu svest. Druga je priča o novoj rasi pasa nazvanoj srpski odbrambeni pas (SOP). Ona je nastala pažljivim ukrštanjem više rasa pasa i vuka, s jasno navedenim ciljem da se očuva deo zanemarene tradicije i istorije srpskog naroda. Patriotski naboj koji prati ove teme u dnevnim listovima i na internet sajtovima kulminira u priči o pokretu „Levijatan“, u kome je uloga zaštitnika ugroženih životinja samo paravan iza kog se krije ultradesničarska militantna formacija.

Na osnovu ovih naširoko poznatih priča punih emotivnog naboja može se pratiti veza između psa i nacionalizma, koja lako može prerasti u ekstremnija oblička, poput šovinizma, fašizma itd.

Bibliografija

- Addams, J. and Miller, A. (2012). *Between Dog and Wolf: Understanding the Connection and the Confusion*. Wenatchee: Dogwise Publishing.
- Anonymus a. *Akita Learning Center*. <https://northlandakitas.com/akitahistory/earlyshowa.htm> (10. 3. 2024).
- Anonymus b. Dena prešla 500 kilometara do kuće: Dirljiva priča o keruši koja je posle Oluje putovala 139 dana kako bi pronašla svoju porodicu. *Blic*, 21. 1. 2024. <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/kerusa-dena-putovala-500-kilometara-da-bi-pronasla-svoju-porodicu-posle-operacije/62w2sj6> (15. 4. 2024).
- Anonymus c. Dirljivo sećanje: Pas koji je pronašao porodicu posle „Oluje“ nakon 139 dana i 500 kilometara!. *Telegraf*, 5. 8. 2012. <https://www.telegraf.rs/vesti/290055-dirljivo-pas-pronasao-porodicu-posle-oluje-nakon-139-dana-i-500-kilometara> (15. 4. 2024).
- Anonymus č. Ekstremistički „Levijatan“ na izborima – uprkos postupcima protiv vođe pokreta. *Insajder*. 28. 11. 2023. <https://insajder.net teme/ekstremisticki-levijatan-na-izborima-uprkos-postupcima-protiv-vođe-pokreta-video> (25. 4. 2024).
- Anonymus ć. Legenda o keruši Deni (srbski Lesi). *Zlocininadsrbima.com*, *Telegraf*, 5. 8. 2012. <http://skr.rs/z0xB> (20. 4. 2024).
- Anonymus d. Pokret Levijatan / Srpsko Ruska Partija Vukovi. X (Twitter). <https://twitter.com/pokretlevijatan?lang=en> (20. 4. 2024).
- Anonymus dž. Srpske rase pasa. *Kinološki savez Republike Srbije*. <https://ksrs.rs/srpske-rase/> (22. 4. 2024).
- Anonymus đ. *Srpski odbrambeni pas*. <https://www.srpskiodbrambenipas.net/index.html> (24. 4. 2024).
- Anonymus e. Thessaloniki: lost dog at the Greek-Turkish borders in 2023 and found a year later in Serbia. *Protothema*, 9. 4. 2024. <https://en.protothema.gr/> (29. 3. 2024).
- Anonymus f. Wolf-Dog Hybrid. *International Wolf Center*. <https://wolf.org/wolf-info/basic-wolf-info/wolves-and-humans/wolf-dog-hybrids/> (23. 4. 2025).
- Anonymus g. *Zlocini nad Srbima*. <http://www.zlocininadsrbima.com/Onama.aspx> (27. 4. 2024).
- Anonymus h. Legenda o keruši Deni (Srbski Lesi). *Zlocini nad Srbima*. <http://skr.rs/z0xB> (27. 4. 2024).
- Bogosav, D. (2023). Ekstremisti sakriveni iza „boraca“ za prava životinja „Levijatan“ na korak do zabrane: Nasilni, hapšeni i osuđivani, a meta ovih „junaka“ su po pravilu ranjivi i nezaštićeni. *Blic*, 29. 7. 2023. <https://www.blic.rs/vesti/hronika/od-zastitnika-zivotinja-do-bandita-kako-je-levijatan-godinama-unazad-uzimao-pravdu-u/72eefrn> (20. 4. 2024).
- Bouyet, B. (2002). *Akita, Treasure of Japan*. Vol. 2. New York: Magnum Publishing.
- Brearely, J. M. (1985). *The Book of Akita*. Neptune City: T. F. H. Publications, Inc.
- Chiba, M. (2003). *Japanese Dogs: Akita, Shiba, and Other Breeds*. Tokyo: Kodansha.
- Chrysopoulos, P. (2024). Frenchman's Lost Dog in Greece Found a Year Later in Serbia. *Greek Reporter*, 20. 4. 2024. <https://greekreporter.com/2024/04/20/frenchmans-lost-dog-greece-found-year-later-serbia/> (13. 3. 2024).

- Doak, K. M. (2007). *A History of Nationalism in Modern Japan: Placing the People*. In: M. Blum, R. Kersten and M. F. Low (eds.). *Handbook of Oriental Studies (Handbuch der Orientalistik)*, Section Five: Japan, Vol. 13. Leiden, Boston: Brill.
- Error, A. (2022). In Serbia, A Toxic Mix Of Nationalism And Animal Rights. *RadioFreeEurope, RadioLiberty*, 9. 2. 2022. <https://www.rferl.org/a/serbia-levijatan-nationalism-animal-rights/31694612.html> (27. 4. 2024).
- Farrar Jr., L. L., McGuire, K. and Thompson, J. E. (2004). Dog in the Night: The Limits of European Nationalism, 1789–1895. *Nations and Nationalism*, Vol. 4 (4), 547–568. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.1998.00547.x>. (24. 3. 2024).
- Gillespie, K. and Narayanan, Y. (ed.). (2020). *Journal of Intercultural Studies*. Vol. 41, Issue 1: *Animal Nationalisms: Multispecies Cultural Politics, Race, and the (Un)making of the Settler Nation-State*.
- J. A. K. (2020). Denine vlasnike Oluja je odvela 500 kilometara od kuće: Dirljiva priča o kerušu koja je putovala 139 dana kako bi pronašla svoju porodicu. *Blic*, 5. 8. 2020. <https://www.blic.rs/slobodno-vreme/denine-vlasnike-oluja-je-odvela-500-kilometara-od-kuce-dirljiva-prica-o-kerusi-koja-bzxv4mf> (25. 4. 2024).
- Oo no Jasumaro (ur.). (2008). *Kodiki: zapisi o događajima iz starina (Kojiki, 712)*. Prevod sa starojapanskog: Hiroši Jamasaki Vukelić, Danijela Vasić, Dalibor Kličković i Divna Glumac. Beograd: Rad.
- Kurzawińska, Z. (2014). Akita Dogs as Representatives of Japanese Culture Abroad. *Silva Japonicarum*, Fasc. XLI/XLII, Autumn/Winter 2014. Special Edition. Wojtkowizna 2013. Edited by Adam Bednarczyk. Posnaniae, Cracoviae, Varsoviae, Kuki, 69–81. DOI: 10.14746/sijp.2017.41/42.4. (14. 3. 2024).
- Linderman, J. M. and Funk, V. B. (1994). *The New Complete Akita*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Sakamoto, T, Ienaga S, Mitsusada I. and Susumu, O. (prir.). (1982). *Nihon koten bungaku taikei*. Vol. 68: *Nihonshoki*. Tokyō: Iwanami Shoten.
- Petrović, V. (2024). Srpski odbrambeni pas – Istorija rase i druge zanimljivi detalji. 17. 1. 2024, <https://fknovipazar.rs/srpski-odbrambeni-pas/> (27. 4. 2024).
- Prendergast, D. (1992). *The Wolf Hybrid*. Mishawaka: Rudelhaus Enterprises.
- Sherrill, M. (2008). *Dog Man: An Uncommon Life on a Faraway Mountain*. New York: Penguin Publishing Group.
- Skabelund, A. H. (2011). *Empire of Dogs : Canines, Japan, and the Making of the Modern Imperial World*. London: Cornell University Press.
- Terai, Y., Xiaokaiti, X., Gojobori J., Arakawa, N., Sato, T., Kasai, K., Machida K., Yamazaki, K., Yamaji, N., Hongo, H. and Gakuhari T. (2023). Genome analysis of the Jomon dogs reveals the oldest domestic dog lineage in Eastern Eurasia. *Cold Spring Harbor Laboratory*. <https://doi.org/10.1101/2023.09.29.560089>; https://www.researchgate.net/publication/374376337_Genome_analysis_of_the_Jomon_dogs_reveals_the_oldest_domestic_dog_lineage_in_Eastern_Eurasia (14. 3. 2024).

Dog and Nationalism – A Comparison of Ideas in Japanese and Serbian Cultures

Danijela Vasić

Summary

The aim of this work is to show how some life stories can be used for propaganda purposes to raise national awareness. Japanese dog breeds, including the Akita inu, became the most important instrument of nationalism in the first half of the 20th century, when a nationalist movement to preserve Japanese cultural heritage emerged in response to the general westernization of the country. The Akita breed was declared a national treasure to be protected. One of the representatives of this species, Hachiko, even became known outside Japan when an article about him appeared in the daily newspaper *Asahi Shinbun*. The touching story about a dog that still faithfully waits for his master at the railway station years after his death, is actually a story about loyalty and duty to superiors (*giri*) at a time when the country was preparing for the Second World War. To show that there are similar stories in this region, I have chosen two themes. The news about Keruša Dena, who in 1995 managed to walk 500 kilometers from Petrinja near Zagreb to the refugee camp in Serbia in 139 days to find her family from whom she had been separated, is occasionally published in the Serbian media, especially when it comes to raising national awareness. Another story is about a new breed, the Serbian defense dog. It was bred by carefully crossing different dog breeds and a wolf in order to preserve a part of the neglected tradition of the Serbian people. The patriotic charge that follows these two topics in the newspapers and on websites culminates in the story of the “Leviathan” movement, in which the role of protector of endangered animals is just a pretence behind which an ultra-right militant formation is hiding.

Keywords: Japan, Serbia, nationalism, Hachiko, Akita, Serbian defense dog.

Danijela Vasić
Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet /
University of Belgrade, Faculty of Philology
E-mail: vasic.danijela@fil.bg.ac.rs
<https://orcid.org/0000-0001-6260-1045>

Примљено/Received: 9. 2. 2025.
Прихваћено/Accepted: 19. 3. 2025.